

**СЛОВО ЛАУРЕАТАМ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ПРЕМІЇ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА 2009 Р. ВИСТУПИ НА ВРУЧЕННІ
(Житомир, 22 квітня 2009 р.)**

О. М. Завальнюк

«СТАН МОЄЇ ДУШІ...»

Високошановні Голово і члени журі, голово і члени комітету з присудження премії імені Івана Огієнка!

Півтора десятиліття безперервної, напруженої, часом драматичної боротьби за повернення справи та імені Івана Огієнка в незалежну Україну увінчалися у підсумку низкою гучних перемог. Завдячуючи невтомній праці передусім еліти української інтелігенції, поступово, крок за кроком в суспільному житті розвивалися чорні міфи про особистість і діяльність Івана Огієнка, острівками правди утверджувався об'єктивний погляд на цього велета українського духу, невтомного працівника в ім'я українства.

Авангардну роль у поборенні неправди відіграють наші вчені. Від невеличких розвідок, оприлюднених на перших огієнкознавчих конференціях, до тисячі статей, кількох спеціальних наукових збірників, десятка фундаментальних монографій, присвячених життю і справі Івана Огієнка, передруку і наукового опрацювання виданих за кордоном кількох десятків праць самого Огієнка — такий стрімкий і результативний шлях пройшли українські дослідники в добу вільної Української держави. Слово правди, вміло підперте незаперечними науковими аргументами, руйнувало сфабриковані штампи, розвидняло наше національне світобачення і світосприймання, де у всій привабливості величі поставав один із найбільших українців усіх віків — Іван Огієнко.

Свої перші знання про нього отримав далекого 1971-го. Ми, тодішні кам'янецькі студенти-історики, із «надійних джерел» дізналися і пошепки передавали один одному небезпечну правду: нашому вищому навчальному закладу виповнюється не 50 (за офіційною версією), а 53 роки, адже ще 1918 року, за гетьманської влади, у Кам'янці-Подільському було відкрито український університет з Огієнком на чолі.

Пізніше, в часи «горбачовської перебудови», коли стали доступними засекречені архівні фонди, мабуть, Боже провидіння, а може, чиста Огієнкова душа з небес спрямувала мене до документів і матеріалів двох держархівів, які зробили справжню революцію у моєму світогляді і відкрили один із найбільш важливих напрямів власних наукових уподобань — «Іван Огієнко і національне університетське будівництво в добу Української революції 1917-1920 рр.». Утвердженню вибору великою мірою сприяли, зокрема, моє давнє приятелювання з відомою українською діячкою, колегою пані Євгенією Сохацькою і співпраця з нею у складі правління Всеукраїнського товариства Івана Огієнка.

Долаючи збанкрутілі стереотипи, переборюючи інерцію, малоросійство, хуторянство, відкритий і прихований спротив, це Товариство визначило одним із невідкладних завдань національного відродження присвоєння Кам'янець-Подільському університету імені його творця і будівничого, а також повернення статусу класичного із національним визнанням. Цю ідею підтримали на початку 90-х років широкі національно-патріотичні кола країни. Утім, якщо із поверненням раніш втраченого класичного статусу очільники держави були поступливими, то на присвоєння закладу імені Івана Огієнка наклали табу.

У святкових заходах до 85-річчя університету чи не найсвітлішою подією стало відкриття на фасаді корпусу українського університету, який функціонував у 1918-1921 роках, меморіального скульптурного знака на честь Івана Огієнка (митрополита Іларіона), визнаного найкращим в Україні. Відтоді символ Огієнка щоденно зустрічає і проводить 10-тисячний колектив закладу, який славно трудиться на ниві національної вищої освіти і послідовно виконує Огієнкові заповіді.

Всеукраїнське товариство Івана Огієнка, університетська спільнота продовжували тиск на владні структури, домагались присвоєння закладу Огієнкового імені. У тій, окриленій національними ідеалами праці використовувалися усі доступні форми і методи. Розвиднілось на небокраю лише тоді, коли 2005-го року до влади в країні прийшли демократичні сили. Кількаразові звернення до Президента України, оцінка результатів діяльності університету столичними високопосадовцями переконали керівника держави у тому, що Огієнків університет має визнання не лише на всеукраїнському, а й міжнародному рівнях. Указ про присвоєння статусу національного університету Віктор Ющенко видав у пам'ятний для всіх нас день Соборності українських земель — 22 січня 2008 року.

За повної підтримки міської ради, керівників низки всеукраїнських громадських структур, Міністерства освіти і науки України, особливо Президента України у серпні 2008 року сталося найочікуваніше — уряд Юлії Тимошенко прийняв ухвалу про присвоєння Кам'янець-Подільському університету імені Івана Огієнка. З того часу наші вдячні серця б'ються у спокійному ритмі і акумулюють енергію для нових важливих українських справ.

Починаючи з літа 2009-го, наші випускники понесуть по всій державі (і за межі України) дипломи із зазначенням нової юридичної назви університету. З цими документами, а ще більше із відчуттям відповідальності за національно-державну справу, майбутню долю українства вони підуть у професійне і громадське життя, заявлятимуть про себе і свій університет, нерозривно пов'язаний з іменем Огієнка історично і юридично, донесуть у найвіддаленіші куточки вісті, що Іван Огієнко живе у справах відновленого незалежною Україною створеного ним університету.

...Пройдуть десятиліття. Серйозно побільшає загал української молоді, яка пройде школу Огієнка. З найповнішими науковими знаннями з історії України, української мови, національного державотво-

рення, огієнкознавства вони будуть вести свій бій за українство, його державність, вищу цивілізованість і невмирущість духовності.

Складаю велику подяку всім, хто удостоїв мені великої честі бути лауреатом вельми престижної премії Івана Огієнка. З-поміж отриманих державних, відомчих і громадських нагород нинішня найбільше відповідає стану моєї душі, характеру повсякденної наукової і керівної праці та кличе йти далі, відкривати нові грані феномена Огієнка, нарощувати зусилля із розвою благословенної української ідеї.

Д. В. Степовик

«ГОЛОВНА ЦІЛЬ ЖИТТЯ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА (ІВАНА ОГІЄНКА) — ПЕРЕКЛАД БІБЛІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ»

Шановні члени Комітету з присудження премії імені Івана Огієнка! Шановні пані та панове!

На еміграції у професора Івана Огієнка було повно клопотів, проблем із здоров'ям, але він ще до прийняття єпископського, а згодом і митрополичого сану вирішив здійснити істинно подвижницьку працю — наново перекласти Біблію українською мовою. Певна річ, Огієнко знав про уже зроблений переклад Пантелеймоном Кулішем у 2-й половині XIX ст., доопрацьований Іваном Пулюєм та Іваном Нечуєм-Левицьким. Але тонкий знавець богословської та біблійної термінології, Огієнко бачив, що Кулішів переклад — це мова XIX ст., а тепер було XX ст. Як професор трьох університетів у різний час — Київського, Кам'янець-Подільського, Варшавського, — як учений з двома докторськими ступеннями, Огієнко вважав своїм обов'язком узяти активну участь у формуванні чистої української, нормативної літературної мови і введення її в богословську, біблійну, історико-церковну літературу та в усне літургічне мовлення в Україні й діаспорі. Огієнко був переконаний, що мова Біблії не повинна відставати від новітньої філологічної науки, яка активно розвивалася після проголошення УНР і широко увійшла у шкільництво й державне спілкування. Як активний будівничий мови й культури, Огієнко займав міністерські Пости в дільниках освіти та віросповідань.

Учений спостерігав, що за переклади Біблії беруться особи, які не враховували законів і специфіки такого перекладу. Вони тлумачили складні й богословськи специфічні поняття не на основі мови оригіналу, а з огляду на своє конфесійне богослов'я. Тож виходило, що не вчення звірялося з біблійним канонам, а Біблію пристосовували до конфесійних доктрин. Досконало вивчивши оригінальні мови Біблії (арамейську, давньогрецьку, а також латинську й новогрецьку), Огієнко публікує в 9-х числах часопису «Духовна бесіда» (№ 9—27, упродовж 20-х рр. XX ст.) дослідження під назвою «Методологія перекла-